

UNIVERSUL LITERAR

PROPRIETAR:
SOC. AN "UNIVERSUL" BUCUREȘTI, BREZOIANU 23-25
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrib. sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:
autorități și instituții 1600 lei
particulare 12 luni 800 "
6 luni 450 "

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI I Str. Brezoianu 23-25
TELEFON 3.30.10

Apare de 3 ori pe lună
PREȚUL 24 LEI

ANUL LIII Nr. 18
VINERI 30 Iunie 1944

Redactor responsabil: TRAIAN CHELARIU

PREZENȚA MAGICĂ A SCRITORULUI

de I. VALERIAN

Când am aflat că scriitorul T. se găsește refugiat într-un sat de pe malul Argeșului, numai la câțiva kilometri de București, am căutat să-l vizitez cu primul prilej. Nu-l mai văzusem de când își ocupase catedra la o universitate din nordul țării și acum scrișoarea lui suna ca o chemare emoționantă, dăruindu-mi ca afecțiunea rămasese aceeași de pe vremuri când lucram entuziaști la revista noastră.

L-am găsit în grădina unei vaste gospodării, printre braze de legume și arbori înfloriți, ars de soare și îmbrăcat într-o bluză colorată de lucrător. Ședea la o mesuță fixată în pământ, având dinaintea lui multe volume groase și un caș pe care mîgălise ceva cu creionul.

— Iată-te, în sfârșit, carissime, exclamă el cu ochii sincer luminați de bucuria revederii. A trebuit să vie cutremurul ca să ne mai înfălmim cu ființele dragi. Imi pare bine că vom putea convorbi sub arborii acestia tot așa de liniștiți ca sub plopii din grădina lui Aristo. Avem atâtea lucruri de lămurit!

Mă uitam la vechiul meu tovarăș de visuri. Anii trecuseră fără a lăsa urme pe fața lui. Aceeași grație tinerescă în gesturi ca și în stil, același optimism molipsitor; arătau că profesiunea didactică nu alterase nimic din vioiciunea artistului.

— De când m'am adăpostit aici la țară, urmă el, s'au petrecut cu mine transformări ciudate ce mi-au modificat felul de a privi realitățile inconjurătoare și chiar proiectele de viitor. Trebuie să știu că de abia azi iau cunoștință mai în de-a-proapie cu satul românesc, după ce în peregrinările de studiu am cunoscut viața altor popoare din Apus. Evident, a fost un fel de trecere bruscă dela vis la adevăr și contrastul m'a decepționat la început până la anihilarea oricărei hotărâri de viitor. Scrierul meu de până astăzi mi-a apărut searbăd, ca o farsă grotescă, consumată pe seama vechii adevăruri. Apoi treptat, un îndemn ce nu-l bănuisem în mine, mă făcu să puresc la acțiune. Orice s'ar spune, noi intelectuali dela oraș suntem mai toți filii sau nepoții de țărani, așa că purtăm în subconștient înfrățirea cu pământul și toate potențele lui. Să nu crezi că vreau să fac clogul semănătorismului pe care-l consider tot atât de fad ca și alte curente compromise de națangi. Este vorba de un plan serios și datorare marea revelație acestei cărți găsite în laia mea de bejenar. Uite-o!

— „Georgice tui Virgilii!” Nu înțeleg, i-am răspuns amical. Cum pentru tine, latinist, asta înseamnă o descoperire?

— Tocmai pentru mine, inchipuște-ți! Și cu m'am mirat la început. A trebuit să viu la țară ca să fac această descoperire. De aceea am lăsat toate celelalte preocupări la o parte și m'am apucat să traduc pe Virgil. Nu este propriu zis o traducere, ci un fel de localizare, în cadrul economiei rurale românești, după cerințele agronomiei moderne.

— O treabă cam obositoare.

— Și destul de îndrăzneată. Confratelui Virgil i-au trebuit șapte ani să însăleze cele două mii de versuri pe care le-a tot cizelat întreaga viață. Nu știu cât îmi va trebui mie, dar știu că o astfel de operă ar fi o mână cerească pentru multime și mă mir că n'a realizat-o altul până acum. Poate nu s'a încumetat nimeni, pentru că e mai ușor să te lamentezi de părăsirea iubitei decât să descrii în poeme munca țărănilor la câmp, vitele și abimele, astfel ca sufletul să fie atras de farmecul naturii, iar mintea să se extindă. Numai un poet ca Virgiliu a putut contopi poezia savantă cu grația naivă, sculptând în marmura vremii versuri din care nu poți lăsa afară niciunul. Nădăduese că umbra străbunului poet latin mă va susține, iar pe zeita Ceres o voi ademini prin jertfe ca să-mi fie inspiratoare.

Scriitorul T. își sfârși confesiunea în obșnuitul lui ton glumeț, urmărind cu privirea un nouăz de vată pe cer. Bănuiam o kulbarare pe care nu voia să mi-o mărturisescă. Din depărtare, glasuri răzlete de oameni se amestecau cu timbrul grav al vitelor și toate aceste sunete, spre deosebire de oraș, aveau rezonanță curioasă a unor clopote de cleștar afundate în apă.

A doua zi, prietenul mă sculă cu noaptea-n cap, făcându-mi vânt în căruța gospodărarului care pleca la muncă.

— Hai să trăim pentru azi un poem de Virgil la prașitul porumbului.

Era o dimineață minunată cum nu se vede decât în luna Mai. Mireasma florilor de salcâm se împetea cu parfumul grădiniilor și ierburilor câmpului. Soborul maximal al sbrățătoarelor ne întâmpina șarmolos din frunzișul copacilor iar dintr'un zăvoai cucul își striga ștrengărește numele. Pe covorul ogănelor, țărăniți păreau zugrăviți de mâna iscusită a unui meșter țesător.

Am șoptit la urechea confratelui:

— Oamenii de aici par a duce un trai mai fericit ca la oraș.

— Tot așa spune și Virgil: „Ofortunatos nimium, sua si bona norint, agricolas!”

Căruța noastră ducea trei generații de plugari; tatăl ghidat, octogenar în putere, alături de baba lui; gospodărul cu nevastă, iar pe capra sădele feciorul cu tânără-sotie (aceasta din urmă cu un prunc la sân, pionul generației a patra).

(Urmare în pag. 4-a)

INSCRIȚIILE PE COTIDIAN

de ION STANCU

Cuvântul dor exprimă o stare sufletească complexă, greu de definit. Creație superioară a poporului, dor are pe lângă valoarea sa estetică și o semnificație ontologică și profundă, ea măturisese complexitatea țărânului român; poate chiar depăși aceste sensuri în peste estetic și mai adânc decât psihologic. Dorul este un cuprins de gând, mai mult decât de abstracție, de gând viu, trăire. Pentru că numai o aderență la viață, o sevă pornită din rădăcini proprii, poate da naștere unei suferinți, poate scria acel „doare” atât de frecvent în folclor. Omul, în vâsta lui peregrinare prin culmile și genurile tuturor experiențelor, tinde spre mai sus, pe înălțimi, pe crestele știute andeva, însă rămase inaccesibile: și de „dorul” lor suferă.

Omul desprins din unitatea sa firească și organică a destinului, desrădăcinat solului specific, își pierde — ante c — forța; nu mai e întreg, i s'au tăiat legăturile cu însăși viața lui: și-i este „dor”.

„Dorul aduce tristețe și suferință, pentru că omul căruia îi e dor e în lipsă, nu-i este deajuns. Omul dornic de ceva are un gol neîmplinit; îl trăstește ca pe rană deschisă...”

Când ființa se întregeste suferința dispare; atunci dispare și dorul”, scrie E. Bernea despre sensul ontologic al dorului.

Când această pierdere, această desrădăcinare este violentă, brută, golul rămasă apropiere de moarte. (In creațiile folclorice predomină sentimentul morții: păstorul Mioriței acceptă calm, cu înțelegere; iar meșterul Manole, din clipa zidirii iubitei, este un ales al morții). In alte condiții, dorul e o tristețe vagă, o durere cuprinzătoare și oarecum voluptuoasă, cu un ciudat farmec particular, care, credem, este adesea un stimulente pentru creatorii anonimi.

„Dor înseamnă desintegrare și lipsă, dar mai înseamnă și putina de împlinire”, scrie mai departe autorul citat.

Deaceia suntem îndreptățiți să credem în caracterul pozitiv al dorului, în atributul său de factor creator.

„Și vântul îmi aduce o pagină smulșă din confesiunea unui jurnal. Rânduri: „Cât de îngrățat ar fi satisfacția unui scriitor, dacă s'ar limita la școlul pe care-l are în opinia publică o carte a sa. Câtă trudă, câte nopți de veghe lângă albul coalei care nu vrea să se umple, câte re-

veniri și așteptări pentru că domnul oarecare să se distreze câteva ceasuri de după-amiază plictisitoare; și ca apoi domnul oarecare să declare cu suficiență:

„prea multă fantezie și prea puțină viață...” sau „mi-a plăcut începutul; finalul e prea tragic...” etc.

Dar scriitorului i se rezervă voluptățile intime, bucuriile creației, inaccesibile domnului Oarecare.

Sentimentul că te-ai dăruit, că ai desăvârșit ceva care e numai al tău, că ai trudit migălos până la împlinire... O plenitudine imensă care trebuie să fi fost a Creatorului în ziua a șasea. Și sunt bucurii atât de intense, încât pentru câteva clipe e necesară lucrarea vieții întregi. Se înfiripă astfel extazul contemplației proprii opere înțeleșite pe jocul antitezelor:

(Urmare în pag. 2-a)

NIC. ȘTEFĂNESCU

Periferie

„JURNALUL” unui TÂNĂR FILOSOF

Cine nu-l cunoaște pe Constantin Noica nu pierde nimic cetind filosofia sa — cine îl cunoaște câștigă ceva.

Teoria reflectării omului în operă duce în artă ni s'a pănut confuză, în filosofie, în schimb, i-am verificat de multe ori veracitatea. Poate pentru că în artă, între om și spiritul creator stă tehnica artistică, cea griă dîndu-mu în afară, cea potrivire la formă. În filosofie, tehnica proprie zisă neexistând și toată îndreptarea fiind din afară în spre îndreptare, potrivirea trebuie să fie doar cu tine însuși. Spiritul e reflectat de el însuși și omul se realizează pe sine în aceea ce are el mai autentic, mai subiectiv: în gândurile sale despre lume și viață.

În artă e dorul de un vis al lumii, un vis despre lume. În filosofie lumea ești tu și se adună toată într'un bob de lumină. Gîndești, e drept, lumea sau rosturile ei, dar le gîndești în felul tău, după un chip care îți seamănă perfect. Și numai astfel gîndești cu adevărat, iar între tine și gând (cu alte cuvinte între autor și operă) nu stă decât curgerea lină a cuvîntului, adică gîndul însuși.

„Față de un „jurnal filosofic” teoretic considerăm de mai sus par firește mai puțin arbitrar și cel puțin aci trebuie recunoscută ideea unui perfect acord între liric om și operă.

Nu este nevoie să-l prezentăm cetitorului pe tânărul nostru gânditor. Cine l-a urmărit l-a putut cunoaște pe Constantin Noica din cele câteva lucrări de seamă ale sale și dintr'o nimoasă activitate exclusiv filosofică pe care o întreprinde în diferite direcții cu o distincție și o discreție puțin obișnuată tocmai la tinerii noștri filosofi. Într'un număr din iarna trecută a „Rev. Fund. Regale” — Petre Comarescu a schitat un portret destul de reușit al colegului său. În orice caz, toată lumea este de acord în ceace privește extraordinară pregătire filosofică a autorului nostru și calitățile sale deosebite de filosofare: spirit profund, subtilitate, claritate, precizie ideilor, eleganță în stil, etc.

Veti spune: locuri comune ale unei bune filosofii. Dar gîndii ce devin aceste însușiri în puterea pasiunii pentru filosofare și într'un spirit atât de metafizic, contemplativ cum este acela al lui Constantin Noica.

Și în Jurnalul filosofic, ca și în celelalte lucrări ale sale, un lucru ni se pare deosebit de prețios: sub formulare concentrată și redusă la esența a ideilor, sub ghiața lor pură și transluide, simți arădnd focul viu al poeziei ideii și al temperamentului liric în filosofie. Este

poate imbinarea fericită pe care nu-mai muzica și matematicile o pot realiza într'un suflet omenesc, în genere și într'un spirit filosofic, în special. Constantin Noica le iubeste și le prețuște deopotrivă. Amăndouă satisfac două taburi deosebite ale sufletului său care, în fond, sunt poate una și aceeași: pasiunea pentru echilibru și pentru aventura spiritului în propria lui curgere și armonie.

„Dacă tubiți muzica, — pierderile, curgerile, creșterile; dacă vă place geometria și rigoarea fără să vi se împietrească inima și mintea; dacă aveți un dram de nebulie și nu mînte de măsură — veți înțâlni, cîndva, filosofia” (Jurnal filosofic — pag. 13).

Dar n'am spus încă nimic despre acest jurnal. Se pare că autorul lui l-a recompus din diferite fragmente, note, impresii — dintr'o culegere de meditații, unele din vremea liceului chiar, așa cum îi șade bine oricărui început de jurnal. Grupînd fără grăvitate aceste meditații variate în jurul cărora are, descoperi temele preferate: școala — discipolul și învățătorul care îl obsedează cu puterea lor sugestivă pentru tot lucrul care dădea sine trebuie să se facă și cu toată orăvarea de „lecție” — parabola fiului risipitor, pe care autorul o speculează filosofic pe toate fețele, făcînd din cei doi frați biblici două simboluri diferite, două tipuri umane, două mari valori etice (nu e clar tot timpul către care din ei merge simpatia și aprobarea autorului) — spiritul în devenirea și riscurile lui, bunul simț ca îndreptar moral și autenticitatea, sinceritatea ca norme ale împlinirii de sine. Apoi alte teme frînțurite pe marginea vieții, a omului, a filosofiei, a muzicii, a Bibliiei mai ales.

Și totuși jurnalul apare ca o operă unitară și consecventă cu spiritualitatea autorului. Bucuria sa pentru lucrul care „se face” pentru ordinea lui nevăzută, pentru spontaneitate, pentru risc — trebuie să fi fost mare ori de câte ori nota ceva pentru jurnalul său. În el autorul a putut pune în voc o bună parte a inimii sale și n'a simțit probabil, niosodată tristețea „celor care începînd să scrie o carte, știu tot ce vor spune acolo” (pag. 99).

A spune că din acest jurnal se înfiripă o morală, înseamnă u-l confundă cu o culegere de maxime care n'au fost în intenția autorului. Pentru el, o astfel de morală ar fi răzădina pedagogică și forță de această îndreptare are avertismentul mărturisite.

Proza românească a (ținut pas egal cu poezia. Drumul ei de evoluție s'a urmat necontenit, astfel că era și normal ca, după un anumit parcurs, să se producă diferențieri de fond și de formă, prin concepțiile deosebite ale diversilor prozatori, cari aduceau, în operele lor, ceva din atmosfera de viață din care-și făuseră un ideal. Dacă la început proza lasă să se desprindă o notă de unitate din tot cuprinsul ei, e fîndcă era într'un stadiu de evoluție de început, în faza dibuirilor și a căutărilor de poziții stabile, stadiu care nu putea rămîne în acele configurații, fără ca să însemne o împotmolire fatală. Progresul evolutiv a dus la o multiplicitate de concepții, astfel că fiecare din acele concepții și-a

croit un drum nou, propriu, spre orizontul afirmării. Proza a început să ia forme diferite și să cuprîndă în fondul ei idei și principii similare formelor.

Proza noastră, care ca și literatura în genere, are un stadiu de evoluție relativ scurți față de progresele altor literaturi străine, și-a croit și ea, în funcție de curentele dominante la un moment dat, diferite drumuri de parcurs. Primele afirmări se a-fundă în lumea cronicilor și a hr'soavelor, dîndu-ne o proză de coloratură istorică. Mai tîrziu, când se ajunge la o conștiință mai deplină a valorii biologice, economice, morale și spirituale a țărânului, stălpul de temelie al existenței și rezistenței neamului, proza a îmbrășsat viața și manifestările acestuia, răscolind-o, cu mijloace analitice bogate, în cele mai ascunse strîfunduri. După ce și această dominație semănătoristă s'a risipit, interesul a început să se desprindă din poziția de fixitate numai asupra unui singur aspect, ori asupra unei singure concepții, îndreptîndu-se spre puncte diferite și explorînd un material de realitate variat. Astăzi, proza se prezintă într'o ipostază de explorare a tuturor aspectelor de viață.

În cadrul acestei proze trebuie să-i găsim loc și activității literare a lui Ioan Al. Brătescu-Voinesti, unul dintre prozatorii de notorie valoare, ale cărui obiective se îndreaptă spre complexul variat al realității, spre complexul extrasă din ea elementele necesare unor construcții cu totul noi. Într'adevăr, el își alege un cu totul alt material de prelucrare, adresându-se, cu precădere, peisajului urban, lumii de intelectuali de mai mare sau mai mică valoare, amalgamului periferic, căutînd să scoată în lumină consecințele morale ale. Lumea lui se mișcă într'un cadru limitat, în cadene, bine fixate, la o anumită temperatură sufletească. Totul e construit pe noțiunea de realitate, fără joc de vis și fantezie. Evolul lui au de îndeplinit funcțiuni etice determinate, încât ei își desăvîșă existența pe planuri ierarhice

dinainte stabilite, după o anumită concepție arhitectonică. Ei nu-și pot permite alte manifestări, în afară de cele menite să determine finalitatea povestirii.

Am ținut astfel să fixăm locul pe care scriitorul nostru îl ocupă în ansamblul literaturii noastre și încercăm acum să deslușim, pentru cititori, rostul și aspectele vieții sale de până acum. Aparținînd unei familii boeresti de o notorie vechime, cu un trecut în-cununat de merite în slujba istoriei, scriitorul a văzut lumina zilei în anul 1868, în vechea capitală a Țării Românești, la Bărgăviește, păstrătoarea unor bogate vestigii de glorie străbună. În afară de școala primară, pe care a urmat-o în urbea natală, studiile secundare și cele universitare le-a făcut la București. După terminarea lor, a fost tentat să facă avocatură la Târgoviște. A intrat și în luptele politice, reușind să facă parte, ca deputat, din parlament. După aceea intră în administrație, ajungînd director administrativ și apoi secretar general al Adunării Deputaților, unde dovedește alse însușiri de conducător și îndrumător în afacerile gospodărești ale forului legislativ. Astăzi, după o muncă îndelungată și istovitoare, s'a retras din activitate, fiind pensionar. În ultima vreme, sub povara oboseșii și a slăbiciunii fizice, se află suferind, dar spiritul l'a rămas tot atât de activ ca și altădată.

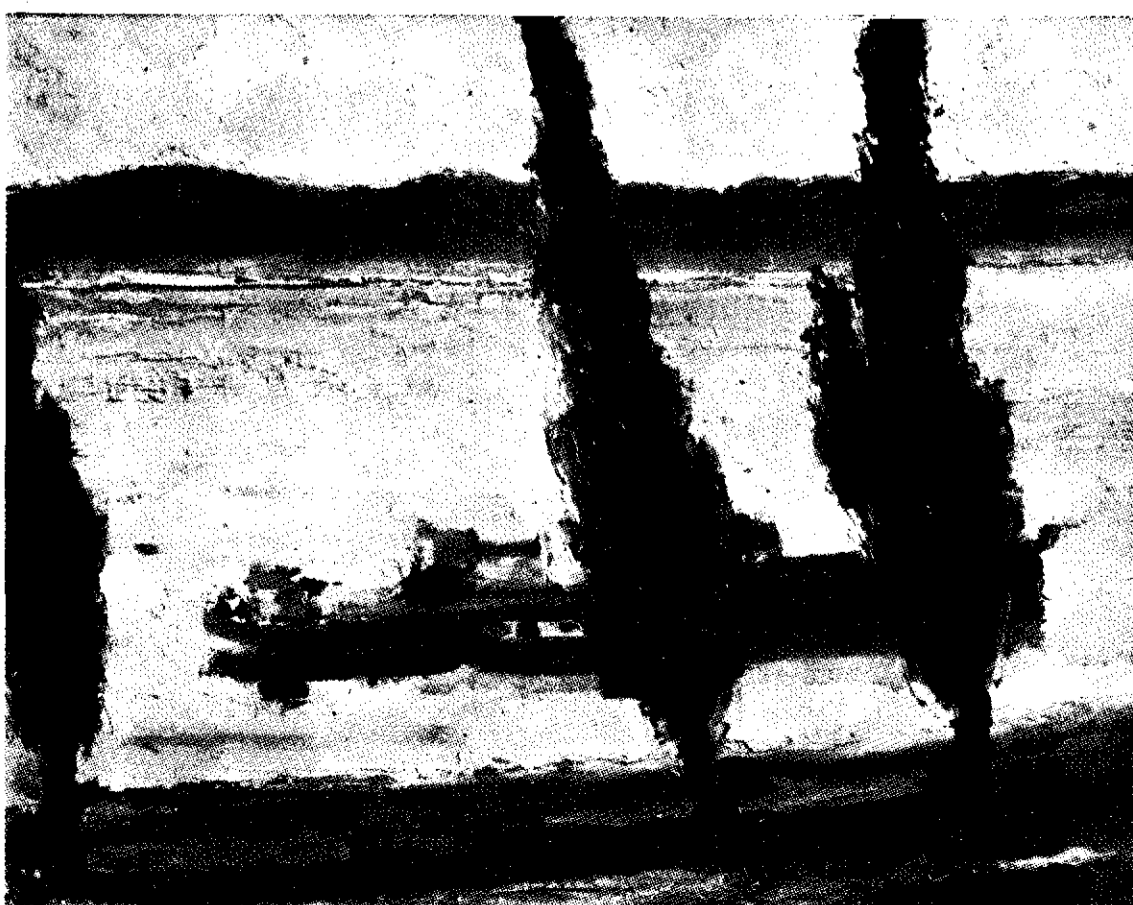
Proza lui este o isbîndă cât se poate de evidentă. Ea se adresează lumii simple, cu dragoste sinceră și curată de oameni și de flori, de muzică și veselie, de familie și de copii, cu jertfă și abnegațiune. Aceste stări se încrustează cu stăruință peste toată proza lui mestesugită. Din toată fabulația materialului vrea să re-lasă valoarea morală a vieții, în aspectele ei felurite. Pentru că efectul să se desemneze întotdeauna, în chip clar, urează de metoda contrastului, alături de un om bun, unul rău, alături de un soț fidel, o soție responsabilă alături de un om dornic, unul avar. Prin dozarea lor în cadrul povestirii, stabilind proporții de participare bine măsurate, el reușește să creeze o stare de echilibru necesară pentru ca finalitatea etică să se plaseze pe primul plan. Oamenii lui buni, izolați într'o lume de moravuri stercate, cari domănil toată, nu se pot adapta, ei sunt incorigibili în preștanța lor morală, preferînd să cadă decît să cedeze. Din toată viața socială decăzută pe care o scrută, prin analiza de un erud realism, el surprinde totuși oaze de satisfacții, în cutul ce-l are pentru viața de familie, în respectul față de tradițiile morale și față de individualitățile puternice. El se lasă ușor prins în mrejele simțămîntului de dușogie. În vaza notă de tristețe, în noului de gânduri răvășite de răscolirile ideatiale, și accentul fundamental al operii sale.

La început, la îndemnul criticilor, în doșobi al lui Măiorescu, scriitorul nostru a încercat să se afirme în poezie, deși destul de timid și stîngaci. Genul în care a reușit să-și găsească realizarea latentului este proza, în schițe și nuvele. A scris următoarele volume: În lumea dreptății (1905), Intunec și lumină, Rătăcire și Fărîmături. Acesta din urmă e mai puțin realizat față de celelalte anterioare. Deasemenea, nu de mult, ne-a dat „În pragul apusului”, în care pe lângă note de interes documentar, găsim și o perfectă formă de realizare. L-a atras și teatrul, redactînd, împreună cu A. de Herz, drama „Sorana”, în care, deasemenea, se vădește ideea ca eroina să cadă pentru a ispăși păcatele altora, ideea de care e, deseori, străbătută proza sa bogată.

Cîteva din nuvelele sale, ca în lumea dreptății, din vîșta plină de lipsuri a magistraturii, se inseru printre cele mai isbitute realizări realiste ale prozei românești. Pe aceeași linie se situează: Microbul, Sămbăta, Moartea lui Castor, Pană Trîznea Sfîntului. Uneori se surprinde în proza sa și o ușoară revîrsare de humor, de bună calitate, cum e în Călătoria lui șade bine cu drumul. Din tot ce-a scris se observă un spirit independent și o atitudine de căută să împună. Totuși, lucrările sale nu beneficiază de avantajul unei fantezi bogate. Totul este aci de un erud realism. Are pre-dilecție specială pentru lumea boerescă, poate și din motive de ascendență proprie. El o tratează în dureroasă ei etapă de destrămare și dispariție. Nu se revoltă însă cătuși de puțin față de acest trist eveniment, ci păstrează o stare de distinctă remanere. Uneori îl coplesesc amintirile copilăriei, sub petopul accențelor de dușogie, dar aspectul cel mai atrăgător din realitate i s'a părut viața judecătorească.

MELANIA LIVADA

(Urmare în pag. 2-a)

A. IACOBESCU

Peisaj

Problema repertoriului la noi...

NOTAȚI TEATRALE

III

de ALEXANDRU DRĂGHICI

În legătură cu cele arătate mai sus pot să spun că am, și fost întrebare dată de o actriță și tânără și frumoasă, din însăși cadrele primei noastre scene, cine mi s'ar părea dela noi a fi cea mai bună interpretă pentru rolul Juliettei.

Cu această ocazie trebuie să-mi mărturisesc unul dintre familiarele mele accese de sinceritate și de... impolitețe, deoarece actrița în chestiune, fiind convinsă și de talentul ei (sau, ce zic eu, talent: geniu!) mai fiind și frumoasă și totodată și alintându-se, desigur că se aștepta s'o numesc pe ea, ori tocmai asta m'am făcut că nici pe departe nu aripem, ba, mai mult, la întrebarea ei, cu destulă perfidie în intenție dar cu aerul cel mai naiv și mai sincer din lume, am mai și întrebato-o dacă fine cu adevărat să știe care-i părerea mea și ca atare dacă vrea să-i dau un răspuns sincer sau nu.

Bineînțeles mi-a spus să fiu sincer și atunci... i-am răspuns că, la drept vorbind, cel puțin după mine, pentru o Juliettă în adevăr minunat realizată nu văd absolut pe nimeni, dar, că, dacă ar fi să te mulțumesci cu o Juliettă ceva mai „aproximativă” atunci desigur că s'ar putea găsi mai multe.

Dar chiar și între acestea este cum greu de ales.

În adevăr dintre ele, îi spunem, unele au și vârsta și fizicul potrivite dar nu au talent; altele sunt repezite sau arogante, bune numai în roluri de vampe sau de cochete; altele sunt cam „trecurte” și a. m. d.

Adevărul este că, adăogam eu, la nevoie, trecându-le pe toate în revistă, s'ar putea, totuși, principal, să te fixezi la vreo trei dintre ele.

Și, la drept vorbind, una ar fi putut fi chiar interlocutoarea mea care, fără îndoielă, este o tânără actriță cu deosebit talent și de o mare sensibilitate, dezavantajată însă de fizic sau, mai exact, de statură ei, care oricum este destul de nepotrivită pentru o Juliettă aceasta trebuind să fie — cel puțin așa ne-am obișnuit cu toții să o vedem — cât mai fragilă, cât mai delicată și mai diafană; o altă actriță, tot din cadrul Teatrului Național, care ar părea și a fi indicată pentru acest rol, dacă totuși îndeplinește în mare măsură condițiile de mai sus, în schimb se poate să aibă ceva mai puțin sensibilitate sau, dacă voii, o sensibilitate îndreptată nu atât în spre luminos cât în spre întunecat, în spre trist și chiar în spre morbid, ceia — cu tot tragicul și al ambilor îndrăgostiți din această dramă — este cu totul departe de a fi potrivită pentru Julietta care, pe lângă că nu-i decât un copil, ea trebuie privită în primul rând ca un simbol, ca un imn curat, închinat dragostei, în toată structura ei fiind ceva limpede și senin; cât privește cea de a treia actriță la care mă gândeam, întâmplător tot din cadrul Teatrului Național, poate că ar fi fost — și ca fizic, și ca fel de vorbă și cu delicatetea și sensibilitate — dintre toate trei în adevăr cea mai indicată.

Și totuși poate că nici aceasta — și lucrul s'ar fi văzut cu siguranță în reprezentare — nici această nu ar fi fost o Juliettă în adevăr bună.

Ori, când această este situația pentru un teatru mare cum este Teatrul Național, ale cărui cadre sunt așa de numeroase — ba încă unora se spune că sunt prea numeroase dar care, iată, când e vorba la o nevoie se dovedesc mai degrabă... insuficiente — ce să mai spun atunci de celelalte formații teatrale, adeseori improvizate, alcătuite de obicei dintr'un director și un „cap de afiș”, iar restul complicitat cu actori de strășură, cel mult încă vreo doi-trei, care la un loc se intitulează teatru sau trupă de teatru?

Când însăși Teatrul Național nu poate prezenta în condiții bune o astfel de piesă?...

Și care?

„Romeo și Julietta”!

Pentru care oricând ar trebui să se găsească interpretii de cari este nevoie!

La drept vorbind trebuie să spun că și atunci găsisem o Juliettă bună — fiindcă, ca să nu disperăm, trebuie să spun că totuși există și, dela început, prin eliminări succesive, mă oprim la dăna, ba, mai mult, atussem până și cruzimea și o și numesc, ceia desigur că interlocutoarea mea, cu atât mai mult cu cât se poate să fi avut și dreptate, nu mi-o va mai ierta niciodată... o acțiță în adevăr cu o extrem de mare finețe și sensibilitate, care putea fi văzută pe la unele dintre teatrele particulare de atunci, dar care, astăzi, nu mai poate să joace pe scenele românești.

Prin urmare, recapitulând, iată o serie de situații care se pot prezenta când e vorba de alcătuirea unui repertoriu și de care trebuie să fie seama că în nu mai știu care poezie în care, când ai de unele nu ai de altele, când îți procuri și tu din a-celea, abea atunci vezi că îți mai trebuie încă altceva, iar când, în fine, ai de toate atunci... nu se poate!

Acestea fiind spuse, urmează, după toate aceste exemplificări și situații arătate până acum, să vedem și ce anume concluziuni se pot trage privitor la problema care ne interesează, aceea a repertoriului.

Concluziile?

Cele mai simple cu putință: care, din toate cele spuse, cred că se impun dela sine și care cred — de aceea am și dat toate aceste dezvoltări — au și rezultat până acum din toate cele arătate.

Concluziile și învățămintele celor de mai sus cred că ar putea fi următoarele: Că alcătuirea unui bun repertoriu este prima și cea mai importantă problemă pe care trebuie să o rezolve direcția unui teatru și care, tocmai de aceea, cere celui care are răspunderea întocmirii lui în primul rând o mare și cuprinzătoare cultură teatrală; în al doilea rând, și mai mult decât cultura teatrală, el va trebui să aibă o mare experiență teatrală; și că, în al treilea rând, și mai mult decât chiar o mare experiență teatrală, e nevoie să aibă mai cu seamă un admirabil instinct teatral.

Deasemenea — și într'o altă ordine de idei — el trebuie să cunoască cu precizie toate posibilitățile pe care poate să se bazeze: atât, posibilitățile, ca să zic așa, ale „preției”, cât și ale trupului său, ale curții, și ale cunoașterii cu precizie și propriile lui puteri.

Deci el trebuie să știe în fiecare moment și ce poate să prezinte și ce poate să ceară în funcție de tot complexul elementelor care decid de soarta unui spectacol.

Am arătat deja mai sus, atât prin exemple cât și altfel, care sunt acestea. Va trebui prin urmare să fie seama de public care, cum am arătat încă din primul moment, în strălucitate este altul și la noi este altul, cu alte reacțiuni și cu alte caracteristici, chiar temperamentele, și care, pe lângă acestea mai este și neformat și mai este ca să zic așa, în mare măsură — și s'a văzut cu sens din aceste idei — „nespecializat”.

Va mai trebui deasemenea să fie seama de regiștii, interpretii și toți ceilalți factorii ai spectacolului: decoratori, pictori, mașiniști, electricieni, etc., de care depune.

Și, în fine, poate că va mai trebui deasemenea să-și aducă aminte în tot timpul — și consider că aceasta nu-i o recomandare inutilă mai cu seamă — de vorba de o mare slăbiciune, o adevărată maroșă a oamenilor de teatru! — de a nu se întemaia niciodată în materie de teatru, așa, fără suficient discernământ, pe exemple, pe precedente și pe analogii căci ele ușor te pot induce în eroare.

Cum s'a văzut, — prin asta trebuie să se înțeleagă evitarea adoptării fără o serioasă examinare a acelor rețete, altfel, adevărat, destul de comode, la care recurg anumii directori de teatru — greșite uneori și pe alocuri sistematice pe care a creștia le au — de a transpune necondiționat și în orice condiții pe o acțiță bucură-reșteană orice piesă de mare succes din strălucite, pentru că astfel de procedee nu s'au dovedit a fi în toate ocaziile dintre cele mai fericite.

De aceea un adevărat director de teatru va trebui în primul rând să știe să-și aleagă el singur piesa de teatru de care are nevoie: ceea care este cea mai potrivită publicului lui și anume nu spun „fării” lui ci „publicului” lui: adică „mai anumit orag și chiar unui anumit cartier, ba, mai mult, chiar și unei anumite categorii sociale a căreia el, fie că vrea să se adreseze, fie că este aproape obligat, constituie publicul lui.

Și asta pentru că alți spectatori are o sală din centru, elegantă, mică și cochetă și alt public o sală mare cât un garaj de automobile, situată de ex. într'un cartier periferic, după cum și, din punctul de vedere al preșurilor, alt public vine la un teatru cu prețuri de intrare ridicată, — un public mai rafinat, uneori franșuz, cărui tot și chiar trebuie să-și dai lucruri mai fine și căruia atunci când i le dai trebuie să i le dai chiar fine și în adevăr rafinat, — și altceva este să ai prețuri de intrare populare.

Și, de asemenea, un bun director de teatru trebuie să mai fie seama nu numai de publicul pe care-l are — adică de mediul: țară, oraș, cartier sau categorie socială — ci totodată și de epocă!

Și această pentru că nu numai fiecare țară, fiecare oraș și chiar fiecare cartier și și fiecare epocă își are teatrul ei.

Și este și normal să fie așa pentru că al gen de spectacole pei dai în momente de bună stare și de prosperitate, de bună dispoziție, de viață ușoară, veselă și fără griji și altele în momentele de îngrijorare, după cum iarăși altele în momente de stringență mobilizate a tuturor energilor unui Neam, de încordare sufletească, și evident, iarăși altele în momente de depresione.

Ori acesta e motivul pentru care pu neam accentul în primul rând pe instinctul omului de teatru, pentru că, toate acestea nu te ajută nici știința, nici experiența: din cauza tuturor acestor condițiuni extrem de delicate, din cauza tuturor acestor imponderabile de cari toți sunt necesare să se fie socotită la alcătuirea unui bun repertoriu.

Toate acestea numai în ce privește alegerea piesei.

După ce s'a fixat astfel la genul de piese la care se s'oprească și carei convinge din toate punctele de vedere sau eventual s'a fixat chiar și asupra piesei, urmează să-și facă pe cât mai bine cu putință distribuția, pînă de seama fie în atribuirea de roluri, fie de alte inscrip-

nări, de posibilitățile și de aptitudinile reale, bine cântărite, ale fiecăruia.

Fără concesiuni de nici un fel!

Când e vorba de spectacol nu trebuie să se admită nici un fel de concesiuni, nu-i permisă nici un fel de șovăire, nici un fel de slăbiciune!

Căci toate acestea se răzbind!

Și păcatul este că nu se răzbind numai pe cel vinovat — cum ar fi și drept, căci atunci ar mai merge cum ar mai merge — dar se mai întorc și în contra celui care finanțează, fie că e Stat sau particular, se mai întorc și în contra celorlalți actori pe care-i demoralizează căderea, în fine, în contra teatrului și chiar a artei dramatice.

De aca dacă cineva este în această situațiune și are de înmă seama de „obligății”, sau să fie seama chiar de „contracte” deja existente sau dacă, din motive de ex. de economie, vrea ca o anumită piesă asupra căreia s'a fixat și care poate este bună, să o joace numai cu personalul pe care-l are, deși vede singur că poate unii dintre interpretii sunt improprii pentru acea piesă și s'ar impune mai degrabă o achiziție din afară, pe care o vede chiar el necesară, și un actor care ar fi mult mai potrivit și care ar putea fi angajat, atunci iarăși se face o greșală: în caz că vede o astfel de necesitate și, totuși nu se hotărăște să-i invite pe cel care-i în adevăr mai indicat, chiar dacă piesa aleasă este bună, e mult mai bine să renunțe și să pule altceva pe ași!

Alteceva care, să poată să mărgă și cu ce are. Căci, așa cum am mai spus, teatru cu compromisiu, cu economii, cu căpăceala, etc. nu merge: nu se poate face artă cu jumătăți de măsură!

Înainte de a termina, însă, trebuie să adăog că tot de problema repertoriului mai fine încă o chestiune, aceasta, însă, din păcate, mult mai vastă, mult mai complexă, și, din unele puncte de vedere, chiar mult mai importantă, — importantă chiar și pe plan general.

Aceasta este o problemă care, însă, pînă la un punct, pare în antinomie cu cele spuse mai sus, aparenta antinomie derivând mai mult din aceia că teatru — și prin urmare și directorul de teatru — nu trebuie să aibă preocuparea banului, mers al reprezentațiilor și al spectacolelor numai în vederea încasării lor, cu alte cuvinte nu trebuie să aibă numai preocuparea de a merge pe linia gustului public și a simți prin instinct ce anume place și ce anume nu place, spre a și astfel ce să-i dea și ce să nu-i dea, ci mai are și o misiune: cea de a ridica acest public.

Ori, problema astfel pusă este mai delicată și îmbinarea acestor două obiective, de a acestor două preocupări, realizarea lor simultană, este o sarcină care cere în adevăr și mare abilitate și deosebit de mare intuiție.

Căci lucrul acesta, ca să poată să reușească, nu trebuie să fie făcut deodată ci pe nesimțite, mărindu-se, ca să zic așa, de fiecare dată „doza”, — teatru bun trebuind mai mult să se însinuze decât să bruscheze gusturile unai public, mai cu seamă când este însă neformat, jorjându-i, totuși, de fiecare dată, puțin câte puțin, acest gust. Ceva mai mult, în această privință adevăratele rezultate frumoase s'ar putea realiza, numai dacă lucrul acesta s'ar face printr'un consens cât mai general, din partea a cât mai multor formațiuni teatrale și, desigur, de ce n'am spune-o, dacă acestora li s'ar adăoga și concursul larg și luminos al Statului, un concurs nu în sens normativ — și voi arăta cu altă ocazie în ce ar consista — ci în sens de sprijin și de încurajare printr'o largă, umanistă și, în același timp, necesară abilitate teatrală.

Cum, însă, toate aceste chestiuni în de o cu totul altă problemă — aceea a ridicării nivelului gustului publicului de teatru — și cum în felul acesta ele intră în cadrul altor preocupări, le voi examina cu altă ocazie, atunci când mă voi ocupa de unele alte aspecte ale vieții teatrale cu cari ele au legături mult mai strânse.

Dealtfel aceasta ar fi depășit cele ce voiam să spun acum în legătură cu problema în sine a repertoriului, și anume, pe deoparte privitor la dificultățile pe care le prezintă alcătuirea oricărui repertoriu — și cred că am fost destul de explicit în toate cele de mai sus, încercând să dau o privire cât mai largă asupra acestei chestiuni — și, pe de altă parte, am încercat să pun în lumină o serie de lucruri care, în special din partea celor necunoscuți, adeseori erau judecate greșit sau chiar erau neînțelese, de aici provenind diverse încriminări și acuzații cu tot felul de învinovățiri nedrepte când dintr'o parte a rampei când din cealaltă socotind că atunci când ele sunt mai bine cunoscute, atunci înțelegerea reciprocă și înșși posibilitățile de colaborare sunt mult ușurate. Totodată, pe cât era cu putință — fiindcă în toate această materie a teatrului regulile rigide nu se pot nici desprinde nici statornici — am căutat să arăt și complexul condițiilor de care depinde repertoriu bine făcut trebuie să fie seama și pe care trebuie să le îndeplinească.

Bineînțeles, toate acestea în linii generale în materia aceasta fiind încă mult de spus, astfel că fiecare din arătările mele — și chiar din exemplificările pe care, pentru mai mare ușurință, le-am dat — pot fi oricând rețuate și dezvoltate.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

INSCRIȚII PE COTIDIAN

(Urmare din pag. I-a)

Suntem deci în era când totul este sau tînde să se transforme în mitologie. A fost o tendință salvatoare: profiluri simbolice care nu ar fi rămas viabile fără pulbera mitului. Stări sufletești care nu ar fi fost verosimile fără mărturia legendelor.

Semnificații care păreau ridicale fără perspectiva tragicului. De pildă, filțul de iubire, băutura vrăjită a legendarilor Tristan și Isolda; sorbisera din cupa iubirii nelimitate și a morții. Când li s'au întănit fântânile ochilor, au tresărit: era momentul când i-a pătruns cea conștiință a izolării în destinul propriu, sau conștiința că ești neîntreg, pe plan metafizic.

Apologia din Symposium lămură sublima separație erotică prin alegoria sancțiunii lui Jupiter: fiindcă oamenii (îndea să-l egaleze, zeul i-a tăiat în două; iar părțile se vor căuta veșnic pentru refacerea unității originare, prin atracția iubirii.

Par-se, simbolul creștin al androginului crește din vechea idee păgână; ipotaza adamică devine, în sensul biblic, forma arhetipală. Vor fi manifestări de artă având această temă: deoarece postulatul unei estetici primare promulga artistic numai ceea ce aderă la un arhetip.

Rainer Maria Rilke scria undeva că una din șansele singurătății este în iubire. Nu știu dacă prin singurătatea aceasta înțelegem conștiința izolării în destinul propriu, sau conștiința că ești neîntreg, pe plan metafizic.

Apologia din Symposium lămură sublima separație erotică prin alegoria sancțiunii lui Jupiter: fiindcă oamenii (îndea să-l egaleze, zeul i-a tăiat în două; iar părțile se vor căuta veșnic pentru refacerea unității originare, prin atracția iubirii.

Par-se, simbolul creștin al androginului crește din vechea idee păgână; ipotaza adamică devine, în sensul biblic, forma arhetipală. Vor fi manifestări de artă având această temă: deoarece postulatul unei estetici primare promulga artistic numai ceea ce aderă la un arhetip.

Par-se, simbolul creștin al androginului crește din vechea idee păgână; ipotaza adamică devine, în sensul biblic, forma arhetipală. Vor fi manifestări de artă având această temă: deoarece postulatul unei estetici primare promulga artistic numai ceea ce aderă la un arhetip.

Par-se, simbolul creștin al androginului crește din vechea idee păgână; ipotaza adamică devine, în sensul biblic, forma arhetipală. Vor fi manifestări de artă având această temă: deoarece postulatul unei estetici primare promulga artistic numai ceea ce aderă la un arhetip.

Par-se, simbolul creștin al androginului crește din vechea idee păgână; ipotaza adamică devine, în sensul biblic, forma arhetipală. Vor fi manifestări de artă având această temă: deoarece postulatul unei estetici primare promulga artistic numai ceea ce aderă la un arhetip.

Par-se, simbolul creștin al androginului crește din vechea idee păgână; ipotaza adamică devine, în sensul biblic, forma arhetipală. Vor fi manifestări de artă având această temă: deoarece postulatul unei estetici primare promulga artistic numai ceea ce aderă la un arhetip.

Par-se, simbolul creștin al androginului crește din vechea idee păgână; ipotaza adamică devine, în sensul biblic, forma arhetipală. Vor fi manifestări de artă având această temă: deoarece postulatul unei estetici primare promulga artistic numai ceea ce aderă la un arhetip.

Par-se, simbolul creștin al androginului crește din vechea idee păgână; ipotaza adamică devine, în sensul biblic, forma arhetipală. Vor fi manifestări de artă având această temă: deoarece postulatul unei estetici primare promulga artistic numai ceea ce aderă la un arhetip.

Par-se, simbolul creștin al androginului crește din vechea idee păgână; ipotaza adamică devine, în sensul biblic, forma arhetipală. Vor fi manifestări de artă având această temă: deoarece postulatul unei estetici primare promulga artistic numai ceea ce aderă la un arhetip.

Par-se, simbolul creștin al androginului crește din vechea idee păgână; ipotaza adamică devine, în sensul biblic, forma arhetipală. Vor fi manifestări de artă având această temă: deoarece postulatul unei estetici primare promulga artistic numai ceea ce aderă la un arhetip.

Par-se, simbolul creștin al androginului crește din vechea idee păgână; ipotaza adamică devine, în sensul biblic, forma arhetipală. Vor fi manifestări de artă având această temă: deoarece postulatul unei estetici primare promulga artistic numai ceea ce aderă la un arhetip.

Par-se, simbolul creștin al androginului crește din vechea idee păgână; ipotaza adamică devine, în sensul biblic, forma arhetipală. Vor fi manifestări de artă având această temă: deoarece postulatul unei estetici primare promulga artistic numai ceea ce aderă la un arhetip.

Par-se, simbolul creștin al androginului crește din vechea idee păgână; ipotaza adamică devine, în sensul biblic, forma arhetipală. Vor fi manifestări de artă având această temă: deoarece postulatul unei estetici primare promulga artistic numai ceea ce aderă la un arhetip.

Par-se, simbolul creștin al androginului crește din vechea idee păgână; ipotaza adamică devine, în sensul biblic, forma arhetipală. Vor fi manifestări de artă având această temă: deoarece postulatul unei estetici primare promulga artistic numai ceea ce aderă la un arhetip.

(Urmare în pagina 3-a)

delicată și îmbinarea acestor două obiective, de a acestor două preocupări, realizarea lor simultană, este o sarcină care cere în adevăr și mare abilitate și deosebit de mare intuiție.

Căci lucrul acesta, ca să poată să reușească, nu trebuie să fie făcut deodată ci pe nesimțite, mărindu-se, ca să zic așa, de fiecare dată „doza”, — teatru bun trebuind mai mult să se însinuze decât să bruscheze gusturile unai public, mai cu seamă când este însă neformat, jorjându-i, totuși, de fiecare dată, puțin câte puțin, acest gust. Ceva mai mult, în această privință adevăratele rezultate frumoase s'ar putea realiza, numai dacă lucrul acesta s'ar face printr'un consens cât mai general, din partea a cât mai multor formațiuni teatrale și, desigur, de ce n'am spune-o, dacă acestora li s'ar adăoga și concursul larg și luminos al Statului, un concurs nu în sens normativ — și voi arăta cu altă ocazie în ce ar consista — ci în sens de sprijin și de încurajare printr'o largă, umanistă și, în același timp, necesară abilitate teatrală.

Cum, însă, toate aceste chestiuni în de o cu totul altă problemă — aceea a ridicării nivelului gustului publicului de teatru — și cum în felul acesta ele intră în cadrul altor preocupări, le voi examina cu altă ocazie, atunci când mă voi ocupa de unele alte aspecte ale vieții teatrale cu cari ele au legături mult mai strânse.

Dealtfel aceasta ar fi depășit cele ce voiam să spun acum în legătură cu problema în sine a repertoriului, și anume, pe deoparte privitor la dificultățile pe care le prezintă alcătuirea oricărui repertoriu — și cred că am fost destul de explicit în toate cele de mai sus, încercând să dau o privire cât mai largă asupra acestei chestiuni — și, pe de altă parte, am încercat să pun în lumină o serie de lucruri care, în special din partea celor necunoscuți, adeseori erau judecate greșit sau chiar erau neînțelese, de aici provenind diverse încriminări și acuzații cu tot felul de învinovățiri nedrepte când dintr'o parte a rampei când din cealaltă socotind că atunci când ele sunt mai bine cunoscute, atunci înțelegerea reciprocă și înșși posibilitățile de colaborare sunt mult ușurate. Totodată, pe cât era cu putință — fiindcă în toate această materie a teatrului regulile rigide nu se pot nici desprinde nici statornici — am căutat să arăt și complexul condițiilor de care depinde repertoriu bine făcut trebuie să fie seama și pe care trebuie să le îndeplinească.

Bineînțeles, toate acestea în linii generale în materia aceasta fiind încă mult de spus, astfel că fiecare din arătările mele — și chiar din exemplificările pe care, pentru mai mare ușurință, le-am dat — pot fi oricând rețuate și dezvoltate.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Ca vedere de ansamblu, însă, pentru ceia este necesar să se știe cum și pentru ceia trebuie să facă obiectul acestor rânduri în legătură cu problema repertoriului, lămurirea de mai sus socot că ar putea fi deocamdată suficiente.

Poetul Aurel Marin moare în cursul lunii Mai a. c. la un spital de Cruce Roșie din Roman, din cauza unei infecții cu calcul, prost administrată. Cu dănsul se stinge unul din cei mai talentați scriitori contemporani, a cărui operă a intrat deja în conștiința critică a vremii, suscitând totodată și cele mai înalte nădejdi pentru viitor. Nădejdiile se spulberă acum, rămânându-ne ca lângă proaspătul său mortănt să vorbim numai despre ce ne-a lăsat și să evocăm, — pentru moment puțin și necomplet — opera și omul.

Aurel Marin a fost și el, ca și ceilalți prieten ai nostru George Vaida, ofițer de infanterie. A participat la războiul actual încă de la începutul lui, fiind rănit în vara anului 1941, de un glonte care i-a străpuns ficatul. Rămăs în timpul nopții la inamicul care a contraatacat, este regăsit în dimineața zilei următoare de unitățile care și-au reluat înaintarea și după o lungă suferință pe patul de spital, urmată de un concediu petrecut în orașul Brașov, de care poetul se legase, se face bine. Același Sebestopolului din vara anului 1942 îl găsește din nou la datorie. În parte apoi la toate operațiile din Crimeea, unde stă până în primăvara anului 1943, după care, admis în Școala Superioară de Război, căpitanul Aurel Marin vine în București. Un an de zile de muncă intensă și încordată aduce ofițerului-poet brevetul de Stat Major. Pregătit pentru conducerea operațiilor, este repartizat pentru noua perioadă de operații militare în stația-majoral unei brigăzi de infanterie, unde putea fi socotit pus la adăpost de pericolele imediate ale liniei I-a. O simplă injecție de calcul, greșit făcută, curmă însă viața acestui poet de mari posibilități și de realizări deja durabile, mărind deocădată numărul poezilor sacrificate în actualul război cu unul, dar acesta de o valoare care depășește cadrul local, atingând însăși literatura română în personalitățile sale proeminente.

Aurel Marin debutează, ca toți tinerii, în revistele timpului, dar din acea perioadă trebuie menționată epoca redacției revistei „Foiaș tinerimii” prin anii 1928/1929. Din cauza greutăților familiare, deși student al Facultății de Litere din București, pe care o absolvă ca ofițer, tânărul poet intră în Școala Militară de Infanterie de unde iese sublocotenent în anul 1932. În primăvara anului 1933 publică cea dintâi culegere de versuri „Cununi”, naivă prin tonalitatea gingașă a simțirii sale feminine. Cu Aurel Marin și Nicolae Cantanieru, scriitorul acestor rânduri redactează în anul următor, la Brașov, primul număr din revista „Frize”, care apare regulat un an și cinci luni, fiind interzisă în urma unor articole calomnioase ale prof. Pimen Constantinescu din Sibiu, necunoscut traductor din italiană, trimise comandantului superiorilor militare de care depindeau tinerii ofițeri redactori ai publicației. Descompletat prin moartea timpurie a lui Nicolae Cantanieru, grupul se completează mai târziu, la Iași, cu George Vaida, a cărui soartă este cunoscută. Deși mai în marginea activității acestui grup, din cauza greutăților materiale familiale (poetul trimetea sume de bani importante mamei sale la București și unui frate muzicant, răpus după câțiva ani, de tuberculoză), Aurel Marin nu s'a despărțit niciodată de el, mărțurind public, în unul din „memento-urile operatorilor împirați, că trei din cărțile sale s'au imprimat în colecția „Frize”.

Ritmul publicațiilor lui Aurel Marin este de aproape o carte pe an. El face astfel să apară: „Lumini”, 1933; „Yodler”, 1935; „Intrarea în pădure”, 1936; „Versuri”, 1937; „Poezii”, 1938; „Insemnări de vacanță”, 1939; „Insemnări despre lume, prieteni și moarte”, 1940; „Moartea lui Pan”, 1941; „Sonete”. A treia carte de insemnări despre lume, prieteni și moarte, 1942. Aurel Marin a mai deținut un lung șir de ani foietonul critic la „Gazeta Transilvaniei”, activitate în care se trădă natura poetului și mai puțin a criticului. Din acele foietone s'a constituit o primă culegere de „Comentarii critice”, 1942. Statistic, activitatea sa poetică însumează un număr de aproximativ 280 poezii. Aurel Marin este membru în Societatea Scriitorilor Români. Un singur volum de poezii a fost premiat de către Academia Română și-anume: „Insemnări despre lume, prieteni și moarte”, 1940.

Poetul a mai scris, în colaborare cu colonelul Alex. Petrescu, cartea de război „Sebestopol, 1942”, care așteaptă rândul apariției între manuscrisele editurii „Fundatiilor Regale”. Fragmentele publicate în „Universul Literar” și în „Revista Fundatiilor Regale”, trădează o neobișnuită capacitate de a recepționa până în cele mai mărunte aspecte câmpul de luptă, opera având, par-se, caracterul unui rar document omnesc, prima în cariera scriitorului, în care și dau mâna poetul de mare talent cu ofițerul purtat în război. Reportajul atinge aici limita artei.

Omul era de o modestie încadrată în reacțiunile ciudate, din care cea mai esențială ne pare a fi fost disprețul pentru mediocritatea șgomotoasă. Aurel Marin avea o sensibilitate ieșită din comun și această sensibilitate prefață pe conștiința calității artei sale l-a făcut să se fiină departe de cafenea și prietenii interesante ale acesteia. În firea lui stătea neclintită încrederea în izbândă artei sale, pentru evidențierea căreia nu vedea la ce s'ar tulbura, sau ar alunga cu obișnuitele metode ale celor mai mulți dintre confrăți. A avut câțiva prieteni, foarte puțini, față de care prietenia lui a fost oscilatorie, oricest și manifestare din afară gășind la pândă acea sensibilitate stranie făcută din milioane de simțitoare cornife de melc, prompte la o retrasare suspicioasă. El își crease o lume proprie de voluptăți intimiste, în care conta prea puțin participarea la șgomotoasă și vulgară existență a lumii din afară. Se poate spune că în această atitudine, labirintul voluptăților sale era extrem de complicat și ghicirea exactă a psiholo-

AUREL MARIN

Cronica literară

logiei sale un lucru destul de greu, chiar pentru cei care i-au stat în apropiere. În fond, psihologia sa este psihologia capricioasă a femeii, măzutoare la tandrețea vecină și la acceptarea bruscelor oscilații, contrarii când sunt privite numai pe limitate porțiuni, dar făcând un sistem psihologic articulat, privite în totalitate. În acest chip, se poate spune că modestia sa și încrederea în adevărata sa poezie pe care o scria n'au avut aspectul solemn și grav al invingătorilor, ci tresărire mănoasă și stinghera bruscă a reacțiilor, deciziunea nestăpănită și nederaptă cu regretul duos și tandru ce urma al marilor sensibili sau al copiilor cu care poetul se înruzea, îndevădând încă odată, prin întreaga sa ființă, dictonul că sufletul poezilor este asemenea sufletului copiilor și femeilor.

Poezia lui Aurel Marin este străbătută de trei mari teme lirice. Astfel, el a cântat voluptățile muntelui și pădurilor, voluptățile prieteniei și a cărilor și, în sfârșit, umbrele morții. Evoluția spre maturitate urmează ea însăși această însușire, stângându-se cu vremea cea dintâi temă, fără a dispărea vreodată totuși, spre a se desvolta melancolicile morții, în jurul cărora gravitau în ultimii ani izbănzile sale lirice cele mai proeminente. Trei din cărțile sale au titluri concludente în cecece privește cântarea muntelui și a pădurii: „Yodler”, „Intrarea în pădure” și „Viața în munți”. Acest poet ne pare singurul din toată literatura noastră care s'a atașat atât de mult de frumusețile rustice, solemne, și grave ale muntelui. Dela înțelegerea lui pitorească, din primele răstimpuri, la adăncirea și simțirea plină de dușoși trănice de mai târziu, întreaga simțire a poetului ne-a rămas mărturisită în unele poezii de o frumusețe care nu trebuie să scape.

„Solemnă ora elară când pașii duc povara
Către imensul munte împădurit. Ecol
Multiplică prezența prin brazii svelți și noul
Zvon undue pădurea — nemărginita, rara.

Drum străbătut de greci și părăsit departe
Unde se'nbină creștea buchete de granit
Poartă voluptoasă lumină ca un mit,
Prin luminii dorm pășiri ca slovele în
[carte, etc.]

„In munții” din Yodler
„Dela această interpretare a pitorescului muntelui, până la grava tristete din poezia: Vers (Insemnări despre lume, prieteni și moarte)”, este un drum lung, acela însuși dela juvenila viziune exterioară, la măhnirile trănice ale maturității:

„Munții mă chiamă'n zădar.
Zna și subție lumina.
N'am să măi ure pe înaltele creste,
Pe sub pădure.

Lumea cu vesela ei
Larmă imi frânse avântul.
Astăzi mi-e sufletul părăgăbit de
Vechi solitudine.”

„Cum arborii se'naltă la ferestre
Cu brațe încercate de zăpădă,
Parcă venit pădurea să mă vadă
Un oaspe stump, aducător de veste.

Pun ochelarii, totuși mă cunoaște.
— Sunt mai bătrân, de sigur mai bătrân.
Dar eu sunt, lată înima, bătdânda da,
Mădună să te poată recunoaște.

Pădure a uitatelor trecuturi!
Ariac aceste file dinainte
Cu seci, uzate, sarbede cuvinte!
Dă-mi ramurile tale, calde senturi!”

Acestă frumoasă poemă de comunie cu pădurea, cu viața ei intimă, proprie fericiții poetului se înfățișează, explicit, „Revedere” și aparține aceleiași culgi de maturitate, ca precedenta.

Poeziile de prietenie, menite să configureze alt sector al originalei poezii a regretatului Aurel Marin, poartă pecetea tristetelor, a despărțirilor, a timpului care trece. Încă dela „Yodler”, acest lucru e vizibil:

„Cum se sfarmă anii, prieteni, în neant
Porcă ieri ne înodam gândul funie
Pentru arta în care doar pubera lunii e
Azi, ca întotdeauna, vis și diamant.”

„Noi trei și Gooodarva”,
spre a deveni rând pe rând, cam ca în sumara însușire de poezie ce urmează:

„Ași uitat, uitai în vreme,
Când ne recităm poeme,
Sub al nopții balдахin
Plin de stete, de rubini;
Păurind mărețe planuri,
Dornici chetăind elanuri,

Tineretii de argint,
Anilor care ne mint?
Nu ră sfășie, sneori
Versul, mensul, — trecători
Pe sub luna din trecut?
Cât e, deănd am tăcut?”

Poema „Ași uitat”, categoriu „Insemnări de vacanță”
Maturizându-se, poezia „Moartea ultimului prieten”, prin ritmul ei sincopat, prin pasul ei împiedecat, traducând însuși ritmul sbuciumului interior înecat în lacrimi și sineopat în sughițuri, reprezintă o remarcabilă realizare, din care se'nțindeau în viitor vastele posibilități ale poetului, astăzi curmate:

„Pasul șovăie, vocea seacă.
Nu te-om mai vedea.
Noaptea, toamna, gândul ne înecă,
Plânge inima.
Veșnic lăndr, veșnic aproape,
Astăzi nu mai ești.
În auz din marmure de ape
Tu călătorești.
Scriu de tine, mână-i bolnavă,
Noaptea cade grea.
Lumea varșă, în jur, otrăvă,
Mai căzu o stea”.

„In același sistem psihologic din care se cânta cu accente intimiste pădurea, muntele și prietenia se desprinde cântecul cărilor și al scrisului, întrevăzute pe latimea celor mai trănice amicitii care-s date cărturarului:

„Noaptea trage, la ferestre, vechi obloane
Fetice, ici, colo, o stea
Și mă'mpiedică să văd c'în stradă
Timp, desputată, dragostea.
Am un teanc de file albe dinainte
Dar mai mult ascult singurătatea.
Ornicul cum bate rar, lăznu.
Ațipesc și șterg și scriu într'una:
Somnul cere cuvenit peșcheș.
Până când pe masă-mi cade luna.
Versul se încheagă fără greș.”
(Poezia „Scrieri”, în oalegețea „Insemnări de vacanță”)

Sau „Carte”, în „Poezii”:
„Undeva, neștiută, nitată
Și tu prea curând vei zăcea,
Pe geam își trimite, ciudatu,
Lumina târzie, o stea.
Poate nici o ascunsă putere
Nu tremură'n file subțiri.
În odaie — abia stăruie, pier
Parfumul de vechi trandafiri.
Pe boltă căzu iar o stea
M'amăgi, carte mult adorată:

„Și tu, prea curând, vei zăcea,
Undeva, neștiută, uitată”.

„Și tot astfel „Cartea” în „Insemnări despre etc.”:

„Cartea aduce cu ea
Nopțile lumii eterne
Peste care se cerne
Pulbere fină de stea.
Nu imploră, nu știe
Temeri de ploaie, de furi;
Șoarecii rod evii suri
Strâșni mototol pe hărție.
Pulbere fină de stea
Necăutat se așterne.
Cartea duce cu ea
Nopțile lumii eterne”.

Dar tutelar, infiltrat în toate fibrele acestei poezii de timbru suav, discret și totuși pătrunzător, este, cu vremea, sentimentul zădărniceii eforturilor pământestii și al morții care ne cuprinde pe toți odată și odată. E acest sentiment ce a un ocean de blânde sronuri care mângăie subteran întreaga sentimentalitate a poetului, reducându-o la o acceptare resemnată a tuturor întâmplărilor terestre:

MIHAIL CHIRNOAGA

= FRAGMENT =

(Urmare din pag. 2-a)

monologul. Iubea dialogul cu ea, pentru că-l dovedea că nu îmbătrânise, din moment ce avea curajul să se confrunte, dar dialogul asta înțim în mijlocul oamenilor înseamnă monolog, și ea detesta genul. Apoi, dialogand, se obliga la mișcare, atitudine, alegere sau concesie. În seara asta nu avea chef decât să constate, să facă un bilanț statistic și neseamnativ pentru ceilalți.

Oamenii pe strazi cadentau pași repezi, pași ușori, pași îngușorai, sau Pași imbușorai. Răcare din călca aittel, și necare pas așternut cangrana pe asfalt un om.

Dina își numără repede cei douăzeci și doi de ani. I-se pareă că un om nu poate avea decât douăzeci și doi de ani. Totdeauna i se paruse că nu poți ti om decât având vârsta pe care d'în întâmplare o numara în momentul când își puneă problema. Surase. Iși amintu orăzau ei sigur și mainne caune cand o privea fix pe prietena ei, care ca și ea avea tot șaptezecze ani, și i spuse-se convinsa: — „Nu, acum pot sa mor, am crezut să mor, pentruca am cunoscut moartea”. Și cel șaptezecze ani punu ce vreați ai prietena ai prii vici admiravru ei șaptezecze ani ai ei cari aveau dreptul la moarte pentruca o cunosuseră.

La șase ani avusese impresia, tot atât de bine conturată, că știa ce-i moartea: „plecare de acasă, fără să spui când te întorci, într-o trăsură mare, care-i plăcea pentruca avea ingeri și flori și stătea culcat ca într-o cutie de păpuși mare, urmată de preot și toată familia care plânge și te iubește.

La doispnezece ani moartea înseamnă categoric: „posibilitatea să nu mai fii nici la școală, nici acasă, nici latină, nici matematici, nici vocea mamei care-i dictează grav în fiecare Sămbătă: „Azi nu te duci la cinematograf, pentruca ai patru la istorie!”

La optsprezece ani moarte era: „pedeapsă pentru omul pe care-l iubea, om care nu se va consola niciodată, și va veni în fiecare zi la cimitir cu un buchet de violete, trist, distinct și înalt, ca'n François Coppée.

Acum Dina nu mai gândea la moarte. Nu înseamnă nici călătorie, nici răz-bunare, nici eliberare. Ca pe orice lucru al ei, nu-l cântărea, nu-l șgândărea. Așa-și însușise pe rând o serie întreagă de adevăruri. Le desfacea în capitole pe ani, le categorisise definitiv, și le apropia din ce în ce, până se identifica cu ele și le trecea sub tăcere, îngrămădite și sugrumate de aceeași bandă editorială: „lucru al meu”.

Înăță capul. Se simțea urmărită. Pașii din spate înneau ritmul pașilor ei. Dina își argumentă simplu: „în definitiv, ce facem decât să ne căutăm noi oamenii, să ne adulmecăm urmele, să ne oprim cu dorința de a rămâne pe loc, și goana nebună, care virtual zace în toate opririle”. Cu ironie, își închipu toți oamenii care se privesc în ochi și-și spun: „ne-am întâlnit pentru că te căutam; am știut că trebuie s'o iau pe aici și nu pe acolo; te-ași fi gășit, orb fiind, într'o mie de femeie!” În fond omul pe

„Am fost cu voi asemeni, prieteni șgomotoși,
Dar în rostogolirea lor anii ne-au pierdut
Și ne-am uitat de lume.

Ne-apare cunoscut
Al vostru nou elogiu, efebri orgolioși!
Știm a fi fost, odată, tot tineri ca și noi,
Vizând la ochii umezi și triști, lung-
ingenată.
La patime mărunte, a toate înmățași,
Al lunii pal tințolii tărindu-l în noroi.
Spre unic mod de Artă, în versul sneori
Cu modulari ciudate ne-am amăgit pe
rând.

A timpului aripă simțindu-o bătând
Asupra-ne, de-a-pururi umili ostenitori,
Iar azi prea multe laude și critice firești
Le știm de mai nainte ca voi să le fi spus.
Mă tem că prea dețreame și voi veți fi apus.
Amestecați de valul micimii omenești”
(„Am fost”)

Iar în poezia „Noi, fără teamă, dorim”, ce testament șgduitor al pregătirilor sufletești încheiate, pentru marea plecare, pe care astăzi, sârmanul și iubitul nostru prieten, s'a nenumetat, prin vola nemiloasă a sorții, și se pornească?

„Noi fără teamă dorim
Molcoma pace de vecei,
Visele, vechi înțirim,
Pasul greu, vocile seci.
Noi fără rost, ne'nterupt,
Strângem uitarea la sân
Până în urmă rămân
Înimi pe care le-am rupt.
Pasul greu, vocile seci,
Visele, vechi înțirim,
Molcoma pace de vecei,
Netemători le dorim”.

Aurel Marin a cântat copiii, pentru fragilitatea și gingașia existenței lor miraculoase; femeia, în timbre de vată, fiind accentele atenuate, de vestirile morții, întrevăzută pretutindeni. Poezia sa de cameră, de liniști, de suavități de rezonanțe domoale aparține literaturii viitorului și, ca atare, difuzarea ei așa cum se cuvine, cade în sarcina celor care supraviețuiesc uluitului măcel.

Greaua pierdere pe care scriitorii o suferă astăzi, cu moartea lui Aurel Marin, nu poate fi evaluată cu aceste cuvinte puține, rostite mai mult în chip documentar. Frumosele sale poezii n'au fost încă citate, întreaga substanță muzicală a versurilor sale n'a fost încă transmisă. În vremuri de liniște, când acest lucru va fi posibil, nu vom întârzia s'o facem.

MIHAIL CHIRNOAGA

CĂRȚI NOUI

MIHAIL LUNGIANU: „IN SĂRBĂTORI”

A apărut de curând, într'o tipăritură îngrijită în institutul de arte grafice „Cugetarea” o nouă ediție a volumului de icioane din viața fărâmiții „In Sărbători” de cunoscutul scriitor Mihail Lungianu.

Volumul, premiat de Acad. Rom. în 1921, în urma unui elogios raport al marelui cărturar și bun român I. Bișniț, prezintă, ca un cuvânt introductiv și ca rezumat al cuprinsului lui, un elegant motto scos din scrierea d-lui Simeon Mehedintși.

Din el se vede marea importanță a literaturii fărâmiții, cu puternice zăcăminte de folklor. Într'adevăr, de la început

până la sfârșit, pe lângă obiceiuri, credințe, eresuri, cântece, volumul cuprinde o seamă bună de colinde și de eresuri, cu totul originale și minunate prin jodnu, prin forma lor impecaboa și prin o muzicalitate impresionantă.

D-l Miha-a Lungianu a perfecționat elementele folklorice și a creat altele nou, întru nimic oaseose ca cele autentice, când a avut nevoie.

Trăm împuși prete în cari toate națuea ne e numai în puzerea de vaitate a poporului nostru. De aci, importanța cunoașterii și incurajării folklorului, care ajrma vechimea noastră pe aceste pașuri și profunzime reugoașe ale strămoșilor, la cari trebuie să ne întoarcem.

Sunt în acest volum icioane ca „Focu lu Simeodru”, „Noaptea de Puști”, „Cu curtezi”, „La Cruci”, cari zugrăvesc cutul apusului și răsăritul soarelui, ca și al apei, cea mai mare sarbutoane a arbor de pe vai, strămoși iatimilor.

Deosebit de interesant sunt schițele „După răscoavă” cu întoarcerea în seara de anul nou de care fete a comăder băiețorii deia Craciun și cu evocarea chemării ca Donn al Ungariei a lui Ion Corvin de Unia-de, și „Brezaea”, care simbolizează unirea arilor depe vai — Sași — cu a celor de pe dealuri — în imperecherea moșului cu brezeau.

Un întreg trecut de credințe, de lupte, de dragoste și de nădejdi, își pășnește din negurite uitării, în aceste pagini, date în o limbă neoaș românească, fără un singur neologism, în schimb cu multe cuvinte arhaice, cari pun pe oricine pe urmele vechimei noastre.

Ministerul culturii naționale, aprecind indiscutabil valoarea acestui volum, a recomandat-o profesorilor de l. română, cerând ca elevii să o citească și să facă teme din ea. Cu constatări proprii în folklorul regional al fiecăruia.

Origina acestor icioane e partea muntoasă a județului Mucel, cu graiul lui curat, cu portul artistic și deosebit de interesant, cu chipuri sănătoșoare, cu munții-măreți, cu aerul înviorător și cu viața adăncă patriarhală, împărțită între griza de adomarea divinității și de apărarea moșiei strămoșești.

De aci importanța lor documentară pentru toate vremurile și pentru toate popoarele, cum și imperioasa nevoie a cunoașterii de către noi a acestei vieți.

George Călinescu
„BALAMUC PALACE HOTEL”
Ed. 2-a
originalitate
humor
noutate în caricatură

ELENA DIACONU

Trăindă dăntu este

— EPISOD —

de LIVIU BRATOLOVEANU

Câte miezul nopții, când petrecerea era mai în toiu și nuntășii, pătrunși de băutura, începură a cânta cot la cot cu lăutarii, Manafu Borcoș se ridică fără veste dela masă și-i făcu semn Salomiei să-l urmeze.

— Ce treabă ai cu mine? întrebă ea speriată, iscodindu-l chiorș cu privirea.

— Cum ce treabă am? răspunde el tresărind, dar cu un aer de veselie mirată — și îndată după aceea urmă: — Trebuie să ne grăbim să mergem acasă, fiindcă s'a înouat și mi-e teamă să nu ne prindă ploaia pe drum.

Auzind aceste cuvinte, Salomia de rușine cobori privirea. Știa că de-acum trebuia să-l urmeze pe Manafu orbește, dar nu se putea deprinde cu gândul să se despartă pentru totdeauna de maică-sa, după cum deosemeni nu se putea împăca cu gândul să se despartă atât de curând de oada ei de fată, în care zăceau, frântă, atâtea și atâtea amintiri.

— Unde acasă? întrebă ea mirată, ca și cum nu i-ar fi înțeles bine cuvintele.

— Ei! vorbă și pe tine... Acasă la noi! zămbi Borcoș, punându-i o mână pe umăr și silind-o să ridice fruntea și să-l privească în ochi.

Dar fiindcă Salomia întoarse mai îmbufnată capul, el urmă îndulcindu-și glasul:

— Apăi, Salomio, acuma degeaba te rușinezi și faci pe miresa neștiutoare, că de mers tot împreună vom merge... Aici, la taică-tu, nu mai ai ce să cauți. Ești ca o străină de care toți se împiedică și casa ta cea adevărată nu mai este asta pe care o vezi, ci aceea a bărbatului tău... Sau poate (și ca să nu-mi mai ferească privirea, o întoarse cu toată fața spre el) îți vine greu să te despartă de-ai tăi?!

Căi erau de mult înhamăți și căruța trasă deoparte, lângă intrarea morii. Onufrie Gânj tocmai discuta la lumina felinarelor cu câțiva nuntășii, așa că zăbind-o pe Salomia coborind scările împreună cu bărbatu-său, se repezi înspre ea să-i strige:

— De-acum, fată dragă, s'a isprăvit: imi pare nespus de rău că trebuie să ne despărțim, dar potrivit dă-tinei femeia trebuie să-și urmeze bărbatul oriunde s'ar afla. La mine ai stat destul. Acum trebuie să te duci la rosturile tale, fiindcă vă așteaptă deopotriva grăjile casei și datoria voastră de căpetenie este să le învințeți pe toate, să vă puneți cu temei pe lucru.

Manafu răsă din toată inima. Cuvintele morarului îl încântară nespus. Tocmai chibzuia ce să-i răspundă, când în spatele lui ușa se deschise fără veste și Anisia se livi în capătul scării. Odată cu venirea ei, izbucniră din casă și câteva strigăte răgușite de-ale nuntășilor.

— A! iat-o și pe mama soacră... — o întâmpină Borcoș vesel, apoi văzând-o cu brațele încercate, se întoarse spre morar să-i dea de veste: — Ne-a adus cojocă și pături, ca nu cumva să răcim pe drum.

Anisia însă nu-l luă în seamă. Era cu ochii încoșoși de plâns și se feri să-i înfrunte privirea, de teamă să nu-și dea pe față adevăratele-i gânduri.

Dar lui Borcoș nu-i scăpă noua ei înfățișare.

— Aoleu, mamă soacră, mi se pare că iar te-ai cam întrecut cu firea!... Ce îți-a venit acuma să dai apă la soareci?

— Eh! prostii muerești!... — se amestecă Onufrie brusc întunecat, și cam în doi peri. Mai bine ai face să schimbați vorba și să grăbiți plecarea, fiindcă nu m'ar prinde mirarea să vă apuce ploaia pe drum.

Ascultându-l, Manafu ridicase privirea. Cerul era într'adevăr acoperit de nori. Fremătura salcâmii în așteptarea ploii și departe, de partea cealaltă a dealului, scăpărau fulgere.

— Da, ai dreptate! zise el. Trebuie să ne grăbim. Într-o jumătate de ceas trebuie să fim acasă.

Își luă rămas bun dela morar și dela toți ai casei, pe urmă se întoarse spre Anisia să-i sărute mâna. N'o mai află însă. După ce se sfătuipe în șoaptă cu Salomia și-i ajutase să urce și să-și învelească bine picioarele, ca nu cumva să-i fie frig pe drum, fugise înapoi în casă tot cum venise: ca o umbră.

— Mi se pare că mama soacră e cam supărată pe mine! zise el cu o lucrare ascuțită în ochi.

Onufrie își mușcă buzele.

— Haide, nu le mai lua și tu acuma pe toate în seamă, că nu e ce crezi!... Nu știi cum sunt mamele când le zboară odrasla din cuib?

Înștiințată pe semne de plecarea mirilor, cei din casă năvăliră fără veste în curte să-i caute, în frunte cu lăutarii. Căruța tocmai ieșea pe poartă. În înșoșă câtuva timp în strigăte și chioate salbatice de bucurie, acompaniați pe de lături de glasul miorlăit al virilor care scărțăiau hora miresei.

Curând însă după aceea căruța se mistui în noapte, după ce-și mai clănțănise un timp firele pe podul hododrogit — așa că nuntășii se întoarseră chiudind în casă, unde li așteptau bucatele și vinul roșu din ulcioare...

Scrutând anevoie întunericul și orientându-se după drumul care se deslușea din când în când sub scăpărarea de amnar a fulgerelor, Daniil abia dacă mai vedea pe unde mână caii. Era oleacă mahmur din pricină că trebuia să-i însoțească pe miri la casa lor, dar se mângăia cu gândul că peste un ceas-două va fi iarăși înapoi și va putea să se amestece și el printre nuntășii.

Vântul parcă se mai întetise. Pomii foșneau acuma desluși. Dinspre deal, cobora până la ei o boare rece de ploaie și picături abia simțite.

— Dacă o bate tot așa vântul — își dete el neîntrebat cu părerea — apoi n'avam a ne teme de furtună!

Salomia nu-l luă în seamă. Gândurile ei se întorceau neconștient acasă, la sosirea neașteptată a lui Dragomir în mijlocul nuntășilor, — și deodată își zise că el nu venise s'o vadă, ci numai să-i amintească de jurământul pe care-l călcase. Și cu toate că nu scosese un cuvânt, mulțumindu-se doar s'o scormonească îndelung și dușmănos cu privirea, acolo față de meseni, sub ochii scârpând de mânie ai tatălui ei, nu-i fusese greu să-și dea seama că el o ură — o ura într'adevăr. Se temuse prea mult de această întâlnire — ca să nu dea ochii cu el. Dar de ce venise? Ce rost mai avea să tulbure buna dispoziție a mesenilor — acum când totul era prea târziu, când nimic nu-l mai putea abate pe morar din drumul hotărârii lui?...

Măcar de ar fi putut să rămână o singură clipă cu el, să-i vorbească între patru ochi, să-l facă a înțelege că ea nu purta nici o vină de cele întâmplate, că totul se petrecuse împotriva voinței ei. Se măritase cu Borcoș nu pentru că fusese silțit s'o facă — ci pentru că nu vedea altă cale. Ori, Dragomir trebuia să înțeleagă acest lucru. Și-apoi mai era ceva: ceva la care el dezbunase nu s'a gândit. De ce n'a mai dat nici un semn de viață — timp de atâtea zile? Afară de asta, nici n'a mai avut răgazul să-și dea seama ce se petrecuse cu ea. Prea repede s'au întâmplat toate. Într-o săptămână, plecarea lui Dragomir, hotărârea tatălui ei, pregătirile de nuntă și cununia. Dacă Dragomir și-ar fi dat cel puțin silința să citească ce s'a petrecut în sufletul ei — n'ar mai învinui-o că și-a călcat jurământul, n'ar mai fi privit-o cu atâta dușmănie. A fost ca un vis, ca într'un vis negru și rău din care nici după ce te-ai deșteptat, nu-ți poți da seama dacă visezi sau nu.

Gândindu-se la toate acestea, fu cuprinsă de neliniște. Ar fi vrut să rămână singură, numai ea cu gândurile ei — și fiindcă tocmai simți mâna notarului cuprinzându-i încheștură mijlocul, își zise că singura ei scăpare n'ar fi decât să moară. Da! să moară, să uite totul, să nu mai știe nimic, să nu mai simtă nimic, să scape de toți și de toate, să nu mai fie pentru nimeni motiv de supărare ori ură.

— Mi-ești dragă, Salomio, abia aștept s'ajungem acasă, să fim la casa noastră!... Oare eu nu ți-s la fel de drag?

Ea nu-i răspunde.

— Haide, las-o focului de rușine și nu mă face să mă perpelesc în oală seacă!... Ești doară nevasta mea, de mine nu trebuie să te sfințești!

— Fiindcă nici acum nu-i răspunde, el își retrase mâna supărat și ca să-și descare mânia, strigă vizitiului: — Mână și tu mai cu nădejde, adormiți-le, că așa cum măi, nici până mâine dimineață nu mai ajungem!

Daniil struni hățurile, urcând coama dealului aproape în fugă. Pe la jumătatea drumului însă opriră. Căii răsufiau din greu.

— Degeaba — zise — pot să-i snopesc în bății, dar mai mult decât atât n'am ce să fac.

Manafu îl repezi.

— Taci din gură, neobrăzatele!... Nici un cal n'a crăpat urcând priporul ăsta.

Vizitiul îl lăsă să vorbească, ascultându-l încruntat și buzele i se mișcară molfăind un răspuns neuzit. Pește puțin, când intrară în sat, supărarea încă nu-i trecuse.

Se auziră câteva lătrături de câini. Pe urmă un pocnet îndepărtat de armă. Pe urmă cântecul unui cocoș trezit din somn — înșoșit de alteale mai puternice și de sbateri precipitate de aripi.

— Iată, a dat Dumnezeu și-am ajuns! bombăni Daniil oprind în fața porții.

Manafu sări sprinten din căruța și se duse să deschidă, apoi se întoarse, ajutându-i Salomiei să coboare.

— Eu ce fac, pot să plec? întrebă vizitiul nerăbdător să întoarcă.

— Da, de bună seamă că poți să pleci, răspunde Bor-

coș. Dar mai întâi ajută-mi să duc ale legături în casă.

Când însăfârșit isprăviră cu căratul, Daniil urcă grăbit pe capră și înainte de-a întoarce, aruncă o privire înveninată spre casa notarului.

— Au să facă și ăștia casă când m'ou face eu popă! bombăni el stupind acru în praful șoselei.

— Ce mai stai, Salomio: nu te desbraci? se adresă Borcoș tinerei sale neveste, apropiindu-se surăzător de ea și ajutându-i să-și scoată betela.

Salomia nu răspunde nimic. Privea speriată la patul cu cele două perne potrivite alături, albind încăperea. Notarul îi ghici gândul, căci se întoarse răsând.

— Degeaba te uiți așa, că alt pat n'am!... De-acum toată viața vom dormi împreună.

Salomia se reculese, se lipi cu spatele de peretele alb și întrebă șoptit, cu o figură sfioasă și rugătoare de copil fricos:

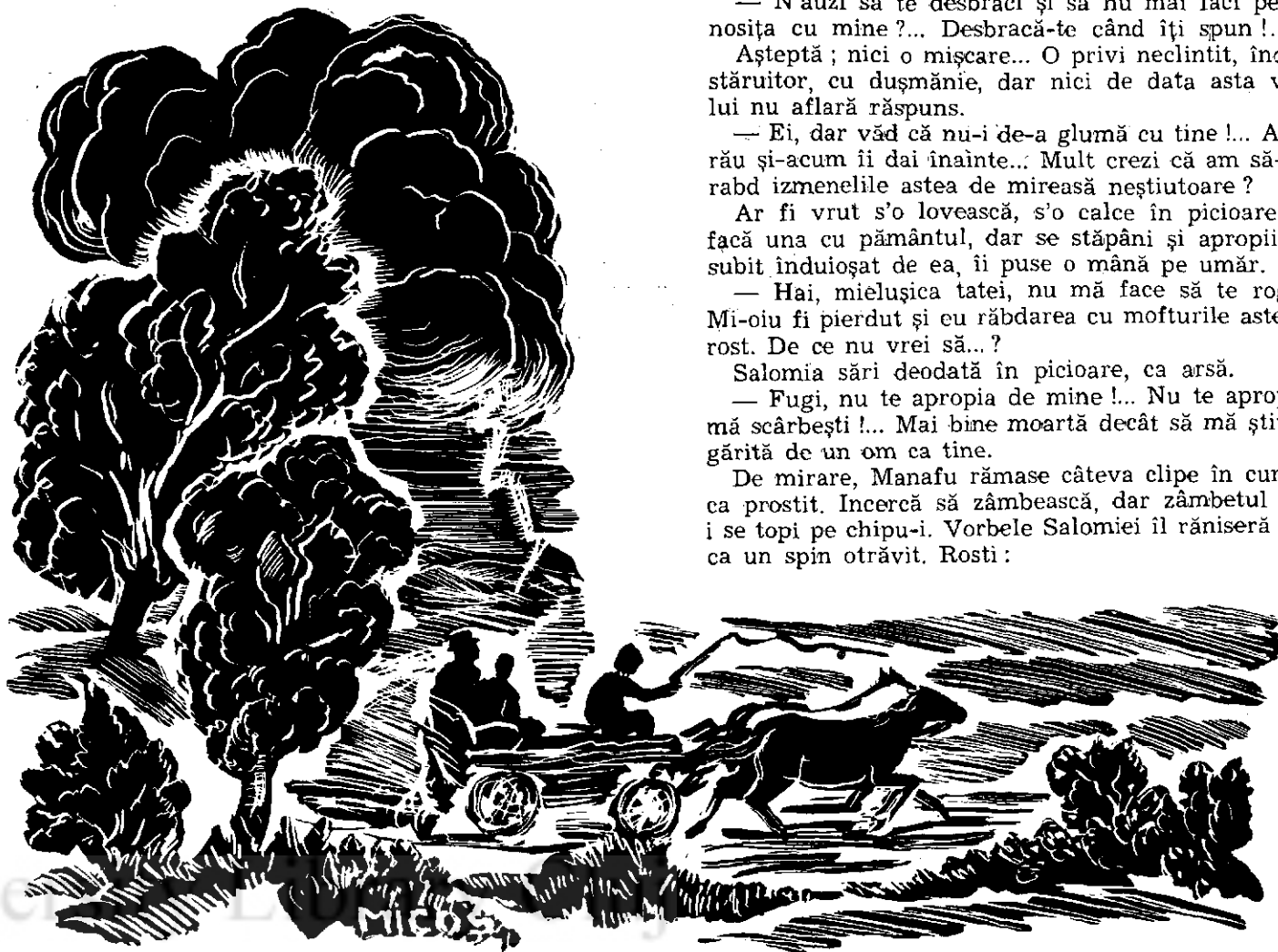
— Nu s'ar putea, măcar în noaptea asta, să dorm sim-gură? Sunt obosită că abia mă țin pe picioare.

— Și eu? îi întoarse el vorba răsând. Eu unde să dorm?

— Ași putea la adică să mă culc pe jos... sau pe-o laviță... sau pe câteva scaune în odaia de alături, dar numai să fii singură.

Manafu făcu un gest tăios cu mâna.

— A! nu... asta cu nici un chip. Veți dormi în pat alături cu mine, așa cum se cade să doarmă un bărbat cu nevasta lui.

Ea îl privi stăruitor și își netezi o șuviță de păr care-i cădea mereu pe frunte.

— Te rog... măcar în noaptea asta!... Măine seară vom dormi împreună.

— Dar de ce tocmai mâine și nu acum?

— Fiindcă sunt... —

— Ei, ce?

— ...Fiindcă sunt obosită... mi-e rău... mă doare capul și mi-e greu să...

El o întrerupse nervos.

— Astea-s povești, Salomio! N'am să fii eu atât de prost să te las să dormi singură, numai pentru că așa ai tu poftă. Mai bine spune-mi că ești rușinoasă și nu îndrăznești să te desbraci față de mine.

— Da, și de asta... — răspunde ea repede, cu un licăr de nădejde în ochi. Eu nu m'am desbrăcat niciodată față de un străin... nici cel puțin față de mama.

— Bine, bine, față de mamă-la poate să nu te fi desbrăcat, dar cu mine se schimbă socoteala. Eu sunt bărbatul tău și între noi nu trebuie să existe nici sfială, nici rușine.

Ea din nou lângă ea, un pas îi mai despărțea, și când rosti cuvântul „rușine”, se repezi fără veste a-

PREZENȚA MAGICĂ A SCRITORULUI

(Urmare din pag. 1-a)

Ajunși pe câmp, fiecare își luă locul fără cuvinte de pri-sos. Ni se dădu și nouă câte o sașă și, după o recoman-
datie sumară, începurăm să musorolm curburile de po-
rumb, silindu-ne să nu tăiem firele cele bune, odată cu
buruienile atât de asemănătoare porumbului. Exercițiul
mi s'a părut la început ușor, dar după ce mesterisem un
șir de-a-lungul pogonului, eram leoarcă de apă.Amicul era mai antrenat și prin vervă-i îndrăcită căuta
să mă stimuleze.— Este salutar acest exercițiu, mai ales pentru decon-
gestionarea ficatului. Ar trebui să-l facem obișnuit cel
puțin o zi pe săptămână. Îți amintești ce-i spuneam regre-
tativul nostru magistr, în fiecare Sâmbătă: „Hai, maistre,
cu noi în mână. N'ar strica puțină mișcare după înțepi-
nirea din fotoliu și mâncarea bună”. Iar el imi răspundea
stereotip: „N'am timp să plec din București; cât privește
mișcarea, află că mă plimb în fiecare seară în Cismigiu.
Cred că e suficient”. Dacă ar fi făcut ca noi, nu ar fi că-
pătata niciodată acea fatală afecțiune hepatică.Nu trăim conform cu natura, asta e. A trebuit să venim
la țară ca să ne convingem de anumite adevăruri elemen-
tare. Uite, pe aici sunt o mulțime de orășeni evacuati.
Crezi că am întâlnit pe cineva pe ogor? Ferit-a sfântul!
Și-au adus de acasă radio și nelipsitul patefon și stau toată
ziulica țintuiți pe scaune preocupati numai de ce vor
măncă la prânz și seara. Cât de mult ar face pentru țărani
cele exemplare bune! Vezi, am impresia că dela lucrurile
acestea mici începe abisul dintre sat și oraș. Dar pentru
astăzi ne e deajuns prașitul nostru, hai să ne întoarcem
în sat.La plecare, stăpânul pământului ținu să ne petreacă până
la hotar.

— Văți făcătura poftă de mâncare, ne spuse el.

— Da, ne-am făcutură, accentuă profesorul, crezând pro-
babil că vouă leșina sub acest atao neașteptat al limbii.

Pe drum, mi-am arătat destul de vehement neumerice.

— De unde dracu, ai introdus ăștia terminația aceasta
barbară în vorbirea de pe-aci?— În orice caz nu din graiul lui Creangă sau Eminescu.
Ai răbdare, vei mai vedea și alte curiozități care o să-ți
temperere avântul bucelii. Neglijența cărturarilor rurali
față de limbă înfățișează, poate, păcatul cel mai puțin
dăunător. Lângă mentalitatea evului mediu, cu superștii
și descântăre, vei avea plăcerea să constăți că li s'a păstrat
cu sfințenie omenilor noștri tot confortul primitiv.

Ehei, „Popa Tandra” ai lui Slavici e mai actual decât

s'ar crede. Satele care au avut norocul să-l aibă s'au
ridicat ca în basme, dar nu prea sunt multe.Când mă gândesc la clivirul și biblioteca țăranelor din
apus, oameni care nici pe departe n'aveau istețimea har-
nică a Românilor, parcă mi-i rușine că prin condeiul meu
n'am folosit nici o u oiață la îndrumarea celor de acasă.
Ce însemnătate are faptul că există la noi câteva talente
autentice, că întrecem în rafinament pe Proust sau Bau-
delaire pentru a fi cunoscuți de vreo două mii de cetățiri,
când marea masă de milioane rămâne mai departe în sta-
rea pe care o știm, cu totul străină de munca și idealul
nostru?Vezi, din satul ăsta visez un rol activ ce revine scriito-
rului, pentru a nu mai fi considerat ca un obiect de lux
într-o colibă uitată. Nu semănătorism, nu arta cu tendință
a celor nechemati, ci aportul marilor dăruți la o operă
constructivă, unde fiecare să vie cu un pic de suflet și un
drum de bunăcredință, pentru frații lui rămași cu sufletul
virgii lângă pământ.Există în chimie un fenomen bizar, după care două ele-
mente nu se pot contopi fără prezența obiectivă a unui al
treilea personaj numit corp catalitic. El nu se lasă influen-
țat de reacție, ci numai ordonează creația prin însuși faptul
prezenței sale inexplicabile.Astfel văd eu rolul scriitorului în procesul evolutiv al
națiunii. O prezență magică, bazată pe intuiția suverană,
pe prestigiul talentului, care să armonizeze energiile con-
ducătoare cu forțele constructive, prin contactul direct cu
realitatea neîmbrădită, prin scrisul la gazetă sau slova
cărții, prin relațiile personale cu cei dela centru, prinși în
formule birocratice.

Vis, utopie, — ve! zice.

Cred mai de grabă în acțiunea visătorilor decât în a rea-
liștilor ce s'au perimat în sfârșite decenii, nefăcând nimic
fără profiriuri materiale. Condeierii noștri sunt numiți
câteodată scriitorii neamului. Pentru a li se cuveni această
considerație, ei trebuie să tindă a deveni cu adevărat expo-
nenți naționali. De aceea mi se pare o descoperire fericită
ca acest teazaur virgilian să-l ofer și poporului, după ce l-am
răstălmăcit de sute de ori stăruind în mijlocul mei.Te voi duce după masa să faci cunoștință cu notabi-
litățile satului; ne-am dat întâlnire la școală. Voiu mai
avea de întâmpinat multe surprize, dar cu răbdare și per-
severență vom urma carul cu bolovani din șant. Asta deo-
camdată ca un experiment în mic. Măine, după războiu,
vom da acțiunii toată amploarea.

I. VALERIAN